

Personal, social and managerial characteristics of martyr Genral Soleimani

Abstract

One of the characteristics of the Islamic political system is the training of competent agents and commanders to implement the orders and orders of the Islamic government. Martyr General Soleimani, as a revolutionary commander, was also trained and a product of the school of Islam and Quranic and religious teachings. As far as we can say, Martyr Soleimani was the result and extract of the teachings of the Islamic school. Therefore, by looking at the personality and management system of Martyr Soleimani as a revolutionary commander in the style of the Islamic Revolution, his ethics and characteristics can be divided into three categories: ethics and individual/personal characteristics, ethics and social characteristics, and ethics and management/professional characteristics. Things like piety, appeal to the Ahl al-Bayt (peace be upon them), sincerity, simplicity, stewardship, perseverance in difficult situations, etc. are considered personal characteristics. Things like being a people-oriented person, looking at politics from a different angle, directly contacting the people and not keeping a distance from them, being strict with the arrogant and paying attention and importance to the families of martyrs and martyrs are among the social characteristics and things like insight and knowing enemies, military ingenuity, being transnational, diplomacy. Strong, planning and seriousness of affairs, command over hearts, etc. are among his managerial/specialist characteristics.

This article tries to explain the most important personal, social, and managerial characteristics of Martyr Sardar Soleimani with the analytical-documentary method and descriptive data processing method and by using library documents and subsidy systems.

Key words: General Soleimani, Islamic system, commander, sincerity, resourcefulness, courage, military ingenuity.

ویژگی های فردی، اجتماعی و مدیریتی شهید سردار سلیمانی

چکیده

یکی از ویژگی های نظام سیاسی اسلام، تربیت کارگزاران و فرماندهان شایسته برای اجرای اوامر و نواهی حکومت اسلامی است، شهید سردار سپهبد سلیمانی به عنوان یک فرمانده انقلابی، نیز تربیت یافته و محصول مکتب اسلام و آموزه های قرآنی و دینی است. تا جایی که می توان گفت شهید سلیمانی حاصل و عصاره ی آموزه های مکتب اسلام بوده است. از این رو با نگاهی به منظومه شخصیتی و مدیریتی شهید سلیمانی به عنوان یک فرمانده انقلابی در طراز انقلاب اسلامی، می توان اخلاق و ویژگی های ایشان را در سه دسته ی اخلاق و ویژگی های فردی/ شخصی، اخلاق و ویژگی های اجتماعی و اخلاق و ویژگی های مدیریتی/ تخصصی تقسیم بندی نمود. مواردی همچون تقوا، توسل به اهل بیت (علیهم السلام)، اخلاص، ساده رستی، ولایت مداری، استقامت در شرایط سخت و ... جزو ویژگی های فردی محسوب می شود. مواردی چون مردم داری و مردمی بودن، نگاه فراجناحی به سیاست، تماس مستقیم با مردم و فاصله نگرفتن از آنان، سخت گیری در مقابل مستکبران و توجه و اهمیت به خانواده معظم شهدا و ایثارگران جزو ویژگی های اجتماعی و مواردی هم چون بصیرت و دشمن شناسی، نبوغ نظامی، فراملی بودن، دیپلماسی قوی، تدبیر و سنجیدگی امور، فرماندهی بر قلب ها و ... جزو ویژگی های مدیریتی/ تخصصی ایشان محسوب می شود.

این مقاله با روش تحلیلی - اسنادی و با روش داده پردازی توصیفی و با بهره گیری از اسناد کتابخانه ای و سامانه های پارانه ای، می کوشد مهم ترین ویژگی های فردی، اجتماعی، مدیریتی شهید سردار سلیمانی را تبیین کند.

واژگان کلیدی: سردار سلیمانی، نظام اسلامی، فرمانده، اخلاص، تدبیر، شجاعت، نبوغ نظامی.

1- مقدمه

رهبری، مدیریت و فرماندهی صحیح یکی از اصول اساسی نظام‌های سیاسی است. در نظام سیاسی اسلام، این موضوع از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. در این نظام و در جهان بینی توحیدی، از جهاد و حفظ کیان اسلام و تأمین امنیت مسلمانان، به عنوان یک وظیفه مهم یاد شده است. تحقق این امر مستلزم وجود فرماندهانی مقتدر، شجاع و توانمند و متخصص در امور نظامی و نظامی‌گری است. موضوع فرماندهی و اهمیت آن در نظام سیاسی اسلام تا آنجاست که نبی مکرم اسلام (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) سفارش اکید می‌فرماید: (که حتی اگر دو یا سه نفر باهم در سفر بودید. یکی را به عنوان رئیس و مدیر خود انتخاب کنید).

بی‌تردید فرماندهی و مدیریت نظامی در نظام دینی با مدیریت و فرماندهی در سیستم‌های غیر دینی به لحاظ ساختار، شاکله و سمت‌وسوی کلی دارای تفاوت ماهوی است. مدیریت و فرماندهی در سیستم حکومت دینی از مکانیسمی ویژه برخوردار بوده و کاملاً صبغه دینی دارد و نمی‌تواند هم‌چون سیستم‌های بشری معطوف به مقوله‌هایی هم‌چون قدرت، سود و لذت باشد. بلکه شاکله فرماندهی در نظام دینی معطوف به ارزش‌ها، سنن الهی و بایدها و نبایدهای اخلاقی، حقوقی، اجتماعی و سیاسی است که به لحاظ محتوایی آن را از سیستم‌های بشری و صرفاً مادی کاملاً متمایز می‌سازد.

نیروهای نظامی و فرماندهان در تراز نظام اسلامی، از آنجا که مسئولیت مهم و خطیر دفاع از مردم و حفظ امنیت نظام اسلامی را بر عهده دارند، بایستی دارای ویژگی‌هایی در طراز این نظام باشند. آنان علاوه برداشتن ویژگی‌های شخصی و اجتماعی که منطبق با آموزه‌های اسلامی باشد، بایستی از نظر مهارتی و تخصصی در زمینه نظامی برجسته و شاخص باشند. چراکه فرمانده در بین نیروهای نظامی به منزله سیستم عصبی است و تشخیص صحیح و فرمان درست این سیستم حرکتی عصبی، باعث عمل‌کرد صحیح زیرمجموعه‌ها به عنوان مجریان فرمان در میدان نبرد شده و تبعاً موفقیت و پیروزی در جنگ‌ها را به دنبال خواهد داشت.

سردار سپهبد شهید سلیمانی در حقیقت به عنوان تعلیم‌یافته مکتب اسلام و نظام اسلامی که اکنون در عصر حاضر در قالب انقلاب اسلامی متبلور شده، نمونه عینی فرمانده انقلابی در طراز نظام اسلامی است. ایشان در زمینه شخصی، فردی خودساخته بود که این موضوع در رفتار اجتماعی و مدیریتی ایشان در نبردها نیز متجلی گشت. همین ویژگی‌ها و ابعاد شخصی، اجتماعی و مدیریتی ایشان بود که از ایشان چهره‌ای بی‌نظیر و محبوب دل‌ها ساخته بود که با شهادتش سیل عظیم دل‌ها را در فراق خودش داغدار ساخت.

این مقاله با روش تحلیلی-اسنادی و با روش داده‌پردازی توصیفی و با بهره‌گیری از اسناد کتابخانه‌ای و سامانه‌های یارانه‌ای و نرم‌افزارهای علوم اسلامی می‌کوشد به مهم‌ترین ویژگی‌های فردی، اجتماعی، مدیریتی شهید سلیمانی را تبیین کند.

2- ابعاد و ویژگی‌های شخصی، اجتماعی و مدیریتی شهید سلیمانی

در قرآن کریم، ویژگی‌های مدیران و فرماندهان نظام اسلامی بیشتر در خلال وصف شخصیت پیامبران و بیان تاریخ حیات سیاسی اجتماعی آنان ذکر شده است. به عنوان مثال، در سوره بقره آیه 247 پیرامون گزینش «طالوت» روی ظرفیت علمی و جسمی، آیه 124 سوره بقره و در داستان حضرت ابراهیم (علیه‌السلام) و رسیدن ایشان به مقام امامت روی تربیت الهی، در سوره طه آیات 25 تا 28 جریان حضرت موسی (علیه‌السلام) و رفتن ایشان به سوی فرعون به موضوع شرح صدر، در موضوع حضرت یوسف آیه 54 به درایت و امانت و در سوره قلم آیه 4 به خلق عظیم‌الشان (صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم) اشاره شده است. (واثقی، 1386: 144 - 147)

از مجموعه فرمان‌ها، عهدنامه‌ها و دستورالعمل‌های حکومتی امیرالمؤمنین (علیه‌السلام) وظایف مدیران و فرماندهان در رفتار با مردمان به نکات ذیل استنباط می‌شود:

خود را به واقع خدمت‌گذار مردم دانستن، هدف وجودی خود را برای مردم دیدن، بکار گرفتن بهترین کلمات و زیباترین عبارات در برخورد با مردم، داشتن روحیه استقبال در خدمت‌گذاری، انجام دادن امور و کارهای مردم با خوش اخلاقی و میل و علاقه، پذیرا بودن در شنیدن

انتقاد و نصیحت مردم، پرهیز از هرگونه رفتار غیرانسانی خلاف کرامت و عزت و حرمت مردم، پُر حوصله بودن و بردبار بودن در برخورد با تقاضا و نیازها و خواسته‌های مردم، پرهیز از تأخیر در انجام دادن امور، پرهیز از هرگونه تبعیض در انجام دادن کارهای مردم، رعایت دقیق حقوق ارباب رجوع و... (دلشاد تهرانی، 1379: 484 - 485)

در حقیقت قرآن کریم و گفتار و سیره معصومین (علیهم‌السلام) به درستی مرزها و ابعاد شخصیتی و مدیریتی فرماندهان، کارگزاران و مجریان صالح نظام اسلامی را تبیین کرده‌اند. با نگاهی به سیره و عمل‌کرد شهید سلیمانی در عرصه زندگی فردی و اجتماعی که مبتنی بر آموزه‌های مکتب اسلام بود، می‌توان اخلاق و ویژگی‌های ایشان در سه حوزه فردی/ شخصی، اجتماعی و مدیریتی/ تخصصی مورد بررسی قرار داد.

2-1- اخلاق و ویژگی‌های فردی/ شخصی

تقوا: در نظام اسلامی، خدامحوری و تقواگرایی، اساس کار و سازندگی است و همه چیز با معیار تقوا ارزیابی می‌گردد.

کارگزاران در نظام اسلامی بایستی براساس آیات شریفه قرآن در همه امورات زندگی فردی، خانوادگی، اجتماعی و بندگی خدا تقوا پیشه نمایند. (سوره آل عمران، آیه 200)

امام علی (علیه‌السلام) شیوه برخورد و اصل مدیریت را در نامه خود به مالک اشتر، از تقوا و خداگرایی آغاز می‌کند و او را به ترس از خدا فرمان می‌دهد و اینکه اطاعت خدا را بر دیگر کارها مقدم دارد و از آن چه در کتاب خدا آمده، از واجبات و سنّت‌ها پیروی کند. به او فرمان می‌دهد که خدا را با دل و دست و زبان یاری کند، زیرا خداوند پیروزی کسی را تضمین می‌کند که او را یاری دهد (نهج‌البلاغه، نامه 53).

شهید سلیمانی مرد تهذیب و تهجد و رازونیز با خالق این عالم بود. این روحیه به گفته هم‌زمان و یاران شهید سلیمانی همواره در سرتاسر وجود ایشان موج می‌زد و از وی شخصیتی ساخته بود که باوجود تمام کمبودها و نواقص در مقابل مشکلات می‌ایستاد و همواره توکلش به خدا بود.

توسل به اهل بیت (علیهم‌السلام): شهید سلیمانی عاشق و دل‌سوخته اهل بیت (علیهم‌السلام) بود و عشق و ارادت ایشان به خاندان عصمت و طهارت در بندند وجود ایشان رسوخ و نفوذ کرده بود. همیشه به ساحت آن بزرگوار متوسل می‌شد و هرگاه به زیارت مضجع شریف یکی از معصومین (علیهم‌السلام) مشرف می‌شد، روح آسمانی‌شان جلا می‌یافت و بهجتی عجیب تمام وجود ایشان را فرا می‌گرفت. همواره مجلس عزای حضرت فاطمه (سلام‌الله‌علیه) و امام حسین (علیه‌السلام) را برپا می‌کرد و خدمت در این محافل را افتخاری برای خود می‌دانست. ایشان فرماندهی نیروهای مقاومت در سوریه را حضرت زینب (سلام‌الله‌علیه) می‌دانستند و در حرم حضرت چنان با تضرع وارد می‌شدند که انگار قدرت و فرماندهی را از خانم زینب (سلام‌الله‌علیها) می‌گرفتند. این روحیه توکل و توسل شهید سلیمانی چنان نیرویی عظیمی به ایشان می‌داد که دشمن مقابل را با همه توان‌مندی‌های نظامی هیچ و ناچیز می‌انگاشت.

اخلاص: شهید سلیمانی مرد اخلاص بود و به شدت از ریا و خودنمایی پرهیز می‌کرد. می‌توان گفت ایشان مصداق عینی و واقعی آیه شریفه (سیماهم فی وجوهم من اثرالسجود) (سوره فتح، آیه 29)

هیچ‌گاه و هیچ‌وقت دنبال خودنمایی و مطرح کردن خود نبود. آنچنان به غنا و بی‌نیاری درونی رسیده بود که حتی بی‌نیاز از ذره‌ای جلوه‌گری بیرونی بود. رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله) هم اخلاص سردار پرافتخار حاج قاسم سلیمانی را بالاتر از همه خصایص او خواندند و فرمودند: «او شجاعت و تدبیرش را برای خدا خرج می‌کرد و اهل تظاهر و ریا نبود که ما نیز باید برای دست‌یابی به این ویژگی بسیار مهم یعنی اخلاص، تلاش و تمرین کنیم.» (بیانات در دیدار مردم قم، 18/10/1398)

ایشان در زمینه اخلاص مثال‌زدنی حاج قاسم نیز گفتند: «در جلسه‌های رسمی با مسئولان مختلف، او به‌گونه‌ای در حاشیه و دور از چشم می‌نشست که باید می‌گشتید تا او را پیدا می‌کردید و می‌دیدید.» (بیانات در دیدار مردم قم، 18/10/1398)

می توان گفت یکی از دلایل اصلی عشق و علاقه مردم به سردار شهید سلیمانی، همین اخلاص و خلوص ایشان بود. ایشان در واقع مصداق همان آیه شریفه قرآن که می فرماید: «ان الذین آمنوا و عملوا الصالحات سیجعل لهم الرحمن ودا» (سوره مریم، آیه 96) بودند. این وعده خود خداوند است که هر کس ایمان بیاورد و عمل صالح انجام دهد، خداوند برای آن ها در دل ها دوستی و محبت قرار خواهد داد. با چنین اندیشه و تربیتی است که سردار به همسر خویش وصیت می کند به جای عبارت های عنوان دار، عبارت ساده «سرباز قاسم سلیمانی» بر سنگ مزار ایشان نوشته شود. به تعبیر رهبر معظم انقلاب (حفظه الله)

«مردم قدر سردار شهید قاسم سلیمانی را دانستند و این ناشی از اخلاص است؛ این که دل ها این جور همه متوجه می شوند، نشان دهنده این است که اخلاص بزرگی در آن مرد وجود داشت، مرد بزرگی بود.» (بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله)، 13/10/1398)

ساده زیستی و طهارت اقتصادی: سادگی، زهد و پرهیز از زرق و برق و تجملات و جلوه های دنیوی، یکی از بارزترین ویژگی های رهبران مکاتب آسمانی به ویژه اسلام است. شاید بتوان گفت یکی از عوامل مهم جلب مردم به این دین مقدس، بی پیرایگی پیامبر و امامان معصوم (علیهم السلام) و سپس عالمان دینی بوده و هست.

امام علی (علیه السلام) در فرمان های متعدد به پاک دستی و ساده زیستی فرمان رویان سفارش کرده اند، چنانکه در نامه ای خطاب به فرمان روای بصره، بر سخت گیری خود بر پاک دستی فرمان داران و عدم دست درازی بر بیت المال اشاره می کنند.

حضرت امام خمینی (قد سره شریف)، بنیان گذار انقلاب اسلامی هم در زمینه ضرورت ساده زیستی فرماندهان و کارگزاران نظام اسلامی فرمودند: «بحمدالله امروز همه دست اندر کارهای مان کاخ نشین نیستند. دولت ما یک دولت کاخ نشین نیست. آن روزی که دولت ما توجه با کاخ پیدا کرد، آن روز است که باید ما فاتحه دولت و ملت را بخوانیم.» (موسوی خمینی (قد سره شریف)، 1379، ج 17، ص 375 - 377) شهید سلیمانی نیز از جمله مسئولانی بود که علی رغم اینکه بالاترین درجات نظامی کشور را داشت، اما هرگز به سمت سوءاستفاده از این موقعیت و شرایط خود حرکت نکرد. حجه السلام شیرازی، نماینده ولی فقیه در نیروی قدس سپاه پس از شهادت آن بزرگوار صریحاً اعلام کردند که شهید سلیمانی در سفرهای متعدد منطقه ای از دریافت حق مأموریت امتناع می کرد و برخی اوقات در تأمین مخارج زندگی خانواده خویش می ماند. (مشرق نیوز، 13/10/98)

عدم توجه به دنیا و متعلقات آن: کمتر مدیر ارشدی پیدا می شود که در عرصه مدیریتی با همه مردم همان گونه رفتار کند که با نزدیکان و خویشاوندان خود رفتار می کند. حاج قاسم چنین انسانی بود. او هرگز از موقعیت اجتماعی خود برای منفعت شخصی استفاده نکرد و زندگی ساده را بر اشرافی گری و رانت خواری ترجیح داد. شهید سلیمانی، در واقع انسانی بریده از دنیا و آخرت گرا بود و هیچ نشانه ای از تکبر و غرور و خودبزرگ بینی در شخصیت ایشان مشاهده نمی شد. حضور مداوم و عملی ایشان در میدان های جهاد و شهادت و بی توجهی به پُست و مقامات دنیوی، حاکی از آن بود که ایشان از دنیا و متعلقات آن دل کنده بود و خود را برای حضور در محضر یار از طریق شهادت آماده کرده بود. چنان که در آخرین نوشته ایشان قبل از شهادت آمده بود که «خداوندا مرا پاکیزه بپذیر. خداوندا عاشق دیدارتم همان دیداری که موسی را ناتوان از ایستادن و نفس کشیدن نمود.»

شجاعت و روحیه سلحشوری: قاطعیت و شجاعت دو پدیده مهم ارزشی هستند که رهبران الهی به بهره گیری از این دو عامل در مقابل مشکلات با صلابت ظاهر شده و به اهداف بلند خود دست یافته اند. اگر رهبران دینی در مقابل مشکلات، سرزنش ها و جو حاکم در جامعه شان تسلیم شده و احساس ترس می کردند، هیچ گاه در ایفای رسالت عظیم خویش موفق نمی شدند. شهید سلیمانی نیز اگرچه در مقاطع مختلف عملیات های زیادی را راهبری و فرماندهی کرد، اما با نهایت شجاعت و بدون هیچ گونه هراسی شخصاً در خطوط مقدم نبرد حضور مستقیم داشت.

شجاعت، و روحیه سلحشوری ایشان آن چنان بود که چندین بار موفق به دریافت نشان فتح شد و برای اولین بار در طول تاریخ انقلاب اسلامی نشان ذوالفقار را که بالاترین نشان نظامی کشور است، از سوی فرماندهی معظم کل قوا دریافت کرد. رهبر معظم انقلاب (حفظه الله) در زمینه این ویژگی شهید سلیمانی فرمودند: «سردار شهید سلیمانی کسی بود که با شجاعت مثال زدنی در صفوف مقدم و در خطرناک ترین جایگاه ها حضور می یافت و شجاعانه می جنگید و او یکی از مؤثرترین عوامل در شکست عناصر تروریست داعش و اشباحش در سوریه و عراق بود». (بیانات در خطبه های نماز جمعه تهران، 27/10/98)

روحیه شهادت طلبی: شهید سلیمانی عاشق و شیفته شهادت بود. ایشان همواره در فراق هم رزم شان می سوخت و در راز و نیاز و نجوای شان همواره از خداوند طلب شهادت می کرد. ایشان پیوسته در خلوت با شهدا سخن می گفت و از آن ها ملتسمانه می خواست که او را به سوی خویش ببرند. می توان گفت ایشان به معنی واقعی کلمه عاشق شهادت بود و البته سرانجام به آرزوی دیرینه خویش رسید.

استقامت در شرایط سخت: مدیر و کارگزاران جامعه اسلامی در برابر فشار کار، دشواری ها و فراز و نشیب های شغلی و تلخی های و سختی های آن، باید چون کوه استوار و با استقامت و دارای عزم و اراده پولادین باشد. حضرت علی (علیه السلام) در نامه به مالک اشتر از وی می خواهد برای مناصب کلیدی در حکومت، کسانی را انتخاب نماید که در برابر سختی ها و مشکلات استوار و مقاوم باشد. «پس برای مشاغل کلیدی از سپاهیان و لشکریان خود کسی را انتخاب و مسئول بنما که در برابر دشواری ها و پیش آمدهای سخت و تلخ، استوار باشد و مصیبت های بزرگ وی را از پا نینداند». (نهج البلاغه، نامه 53)

سردار دل ها در این سال ها به ویژه دهه اخیر که هم زمان شده بود با تولد داعش و ایجاد فتنه های متعدد در منطقه، آرام و قرار نداشت و هر روز و هر لحظه برای ایجاد ثبات در سوریه، عراق، و لبنان تلاشی بی وقفه می کرد. برادر ایشان در مصاحبه با خبرگزاری فارس در دوم شهریور 1394 نقل می کند که با وجود محبت بسیار سردار به خانواده، اما بسیار کم می توانست در کنار آنان باشد و به آن ها برسد، چراکه او نه فقط پدر فرزندان خود که پدری مهربان برای ده ها میلیون دختر و پسر در سراسر کشورهای رنج کشیده از جور استکبار در منطقه بود. (جاوید، 1398)

ولایت مداری: شهید سلیمانی به غایت ولایت مدار بود و نگاه ایشان به مقوله ولایت و ولایت پذیری ایشان نه از باب فرمانده و فرمان بر و رعایت سلسله مراتب نظامی، بلکه از سر اعتقاد بود و نگاهی اعتقادی به ولایت داشت. ایشان بنا به تعریف بسیاری از هم رزمان و کسانی که ایشان را از نزدیک می شناختند، در اوج ولایت مداری بودند، چراکه برخی کارشناسان معتقدند که ولایت مداری مراحل دارد: مرحله اول؛ ولایت فهمی است، مرحله دوم؛ ولایت باوری و ایمان آوردن به ولایت است. مرحله سوم؛ ولایت یآوری قرار دارد و چهارمین و آخرین مرحله ولایت مداری است که اوج ولایت مداری است و شهید سلیمانی در این مرحله قرار داشت. (بسیج نیوز، 16/10/98). بی جهت نیست که در تعبیرها و تعریف اوصاف ایشان عبارت «مالک اشتر» به کار برده می شود.

2-2- مهم ترین ویژگی های اجتماعی شهید سلیمانی

مردم داری و مردمی بودن: در نظام اسلامی، حاکمان و مدیران باید مردم را ولی نعمت خود بدانند. مردم در حقیقت، عیال خداوند هستند و برای محبوبیت نزد خداوند، باید او را دوست داشت. همچنین محبت به مردم، سبب پایداری مقام و موقعیت مدیران و دولت مردان می شود. در آموزه های دینی، مهر و محبت به مردم یک وظیفه دینی است، تا آنجا که خداوند به پیامبرش دستور داد «بال عطوفت خود را برای مؤمنان بگستران». (حجرات، 88). در آیه دیگر نیز رمز موفقیت پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله و سلم)، مدارا و ملاطفت با مردم دانسته شده و به برکت رحمت الهی، اگر خشن و سنگدل می بود، از اطرافش پراکنده می شدند. (آل عمران، 159).

از برجسته‌ترین امتیازهای نظام مردم‌سالاری دینی بر سایر نظام‌های سیاسی، خدمت‌گزار بودن مسئولان و فرماندهان آن است. در نظام مردم‌سالاری دینی، مدیریت‌ها و مسئولیت‌ها امانت‌هایی هستند که مردم برعهده کارگزاران گذاشته‌اند و حفظ و ادای این نعمت به خدمت‌رسانی است. «حکمرانی، رزق و خوراک تو (حاکم) نیست، بلکه امانت و سپرده‌ای در گردن توست». (نهج البلاغه، نامه 5)

حضرت امام خمینی (قد سره شریف) خدمت به مردم را وظیفه شرعی و تکلیف می‌دانسته و خود را خدمتگذار مردم می‌دانستند و معتقد بودند، «اگر به من بگویند خدمت‌گذار، بهتر از این است که بگویند رهبر. رهبری مطرح نیست، خدمت‌گزاری مطرح است». (موسوی‌الخمنی (قد سره شریف)، 1379، ج 10، ص 463)

شهید سلیمانی عاشق مردمش بود به همین لحاظ مردم عاشق او بودند. او پدر مهربان یتیمان بود و ملجأ درمندان و پناه‌گاه محرومان. او عمیقاً بر این باور بود که مردم ولی‌نعمت ما هستند. و این انقلاب و نظام حاصل تلاش آنان و متعلق به آنان است، پیوسته بر این امر تأکید می‌کرد که ما مدیون و وامدار این مردم عزیز هستیم، و خدمت به آنان را بایستی یک افتخار بزرگ بدانیم.

شهید سلیمانی هم‌چنین مصداق بارز یک انسان خوش‌خو و خوش‌رو بود و لبخند ملیح و دل‌نشینش، جذابیت چهره‌اش را دو چندان می‌کرد. با مغناطیس اخلاق نیکوی خویش، دل‌های انسان‌های بی‌شماری را به سوی خود جلب نموده بود.

دوست‌داشتنی بود و به همان میزان که در برابر دشمن باصلابت بود و لرزه بر اندام آن‌ها می‌افکند، در مقابل آحاد مردم متواضع و فروتن بود.

تماس مستقیم با مردم و فاصله نگرفتن از مردم: اسلام زمامداران را به انس و اُلفت با مردم و شنیدن سخنان آنان و مشورت با آنان دعوت می‌کند. این امر در عین اینکه بزرگداشت مردم را در پی دارد، مسئولان و کارگزاران را با دردهای آنان آشنا می‌کند. حضرت علی (علیه السلام) همواره کارگزاران حکومتی را نسبت به این مهم هشدار میدادند و از آنان می‌خواستند بین خود و مردم هیچ حائل قرار ندهند. «هیچ‌گاه خود را از مردم پنهان مدار که پنهان بودن رهبران، نمونه‌ای از تنگ‌خویی و کم‌اطلاعی در امور جامعه می‌باشد.

پنهان‌شدن از رعیت، زمامداران را از دانستن آنچه بر آنان پوشیده است، باز می‌دارد. پس کار بزرگ اندک، و کار اندک بزرگ جلوه می‌کند، زیبا زشت و زشت زیبا می‌نماید و باطل به لباس حق در می‌آید». (نهج البلاغه، نامه 53)

سردار سلیمانی در زمینه مردم‌داری در تمام حوادثی که برای ملت ایران پیش آمد، پایه رکاب بود و جان خود و همه توان خود را مصروف کرد. در واقع یک سرباز تمام عیار ملت بود. در حوادث گوناگون در میان مردم حضور می‌یافت و به یاری آن‌ها می‌شتافت. خاطره شیرین حضور او در میان سیل‌زدگان در اوایل سال 1398 هیچ‌گاه فراموش نمی‌شود.

مقام معظم رهبری (حفظه‌الله) در سخنرانی تلویزیونی به مناسبت عید سعید قربان فرمودند: «پارسال - در اوّل سال 98 - در سیل خوزستان، شهید سلیمانی و شهید ابومهدی مهندس، هر دو در کف میدان حضور داشتند و دو طرف مرز را به هم وصل کردند. یعنی شهید ابومهدی موجب شد امکانات و وسایلی را که در خوزستان لازم بود، از آن طرف مرز، از داخل عراق، از بصره و بقیه جاها بیاورند. داخل کشور؛ که کمک بسیار بزرگی بود. خود این حضور این دو عزیز، دو ستاره‌ی برجسته میدان مجاهدت، موجب شد که کسان زیادی، هم در این طرف، هم در آن طرف به این‌ها نگاه کنند و وارد بشوند.» (بیانات رهبر معظم انقلاب اسلامی (حفظه‌الله)، به مناسبت عید سعید قربان، تهران، 10/5/99)

مردم‌داری هم یکی از بارزترین ابعاد شخصیتی سردار سلیمانی است که جلوه بارز آن را در مراسم حیرت‌آور تشیع ایشان در عراق و ایران شاهد بودیم، مراسمی که در تاریخ ایران و منطقه بی‌سابقه و استثنایی بود و چنان میلیونی و پرشور بود که به گفته رسانه‌های غربی سبب وحشت ترامپ و دوستانش شد.

نگاه فرا جناحی به سیاست: شهید سلیمانی اهل افراط و تفریط در حوزه سیاست نبود و اساساً ایشان نگاهی فرا جناحی به سیاست و سیاسیون داشت. نگاه شهید سلیمانی به

جناح‌های مختلف سیاسی که زیر خیمه انقلاب بودند، نگاه به اعضای یک خانواده با سلیقه‌های متفاوت بود. عمده‌ترین تلاش شهید در این زمینه برای وحدت و انسجام ملی در مقابل تهدیدات داخلی و خارجی بود و در این زمینه بینشی وسیع و جامع‌نگر داشت. رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله) فرمودند: «ویژگی مهم حاج قاسم این بود که در مسائل داخلی اهل حزب و جناح و اینگونه تقسیم‌بندی‌ها نبود، اما به شدت انقلابی و پایبند به خط نورانی و مبارک امام (قد سره شریف) بود و انقلاب و انقلابی‌گری خط قرمز قطعی او بود. حاج قاسم واقعاً ذوب در انقلاب بود و برخی سعی نکنند که این واقعیت‌ها را کم‌رنگ کنند.» (بیانات مقام معظم رهبری (حفظه‌الله)، در دیدار مردم قم، 18/10/1398)

دلسوزی با مسلمانان و سخت‌گیری در برابر مستکبران: یکی دیگر از ویژگی‌های شهید سلیمانی، دلسوزی با مسلمانان و سخت‌گیری در برابر مستکبران بود. درواقع او مصداق کامل آیه شریفه (محمد رسول الله والذين معه أشداء على الكفار رحماء بينهم). (سوره فتح، آیه 29) بود. یا در حدیثی دیگر امام علی (علیه السلام) حسنین (علیهم السلام) را به این مهم سفارش کردند که: «كن للظالم خصماً و للمظلوم عوناً». (نهج البلاغه، نامه 47) در زمینه محبت و مهربانی شهید سلیمانی مطالب زیادی گفته و نوشته شده است. مهربانی و محبت فراوان وی به مردم مصیبت‌زده خوزستان و نیز مردم زجر کشیده عراق و سوریه نمونه‌هایی از محبت و مهربانی او، همانند سیره رسول الله (صلی الله علیه و آله وسلم) می‌باشد. اما ایشان در مقابل مستکبران مصداق «أشداء على الكفار» (سوره فتح، آیه 29) بود، چنانکه ایشان ترامپ، رئیس جمهور آمریکا را با ادبیاتی تهدیدآمیز و تحقیرآمیز «ترامپ قمارباز» خطاب می‌کند. یا اینکه مجله فارن پالسی به هشتاد سردار قاسم سلیمانی به ترامپ در جولای 2018 اشاره کرده و به نقل از وی نوشت: «ما نزدیک به شما هستیم، جایی که تصورش را هم نمی‌توانید بکنید؛ ما آماده هستیم». (نسیم آنلاین، 3/11/1397)

توجه و اهمیت به خانواده معظم شهدا و ایثارگران: شهید سلیمانی با همه مشغله و مأموریت‌های متعدد، یعنی کاری که باعث می‌شد کمتر کنار خانواده باشد، عمیقاً به خانواده خویش عشق می‌ورزید. انبوه مسئولیت‌ها و دغدغه‌ها و حساسیت‌های کاری، هیچ‌گاه باعث نگردید که او را از توجه به خانواده خود و خانواده‌های شهدا و وقت‌گذاری برای آنان در حدی که برایش مقدور بود، فروگذار نماید. تکریم و احترام شهید به والدین زبان‌زد خاص و عام بود و رابطه عاطفی‌اش با همسر و فرزندان، کانون خانوادگی‌شان را گرم و پرحرارت نموده بود. شهید سلیمانی هیچ‌گاه صله‌رحم با بستگان را فراموش نکرد و در سفرهای مختلف خود به کرمان به دیدار وابستگان و آشنایان می‌پرداخت. حتی ایشان در بازگشت از مأموریت، وقت زیادی را به بازدید از خانواده‌های شهدا، به خصوص شهدای مدافع حرم و فرزندان شهدا اختصاص می‌داد و به دیدوبازدید از خانواده‌های شهدا می‌پرداخت.

3-2- اخلاق و ویژگی‌های مدیریتی:

بصیرت و دشمن‌شناسی: یکی از ویژگی‌های منحصر به فرد شهید سلیمانی، بصیرت، دشمن‌شناسی، آگاهی و موقعیت‌شناسی خاص ایشان بود. درواقع شهید سلیمانی مصداق این فرمایش امیرالمؤمنین (علیه السلام) بود که فرمود: «حَمَلُوا بِصَائِرِهِمْ عَلَى اسِيَاْفِهِمْ» بینایی خویش را بر شمشیرهای خود حمل کردند (اشاره به اینکه از روی آگاهی و عقیده جنگ می‌کردند) (نهج البلاغه، خطبه 150).

از نتایج این شناخت و بصیرت می‌توان به فهم صحیح واقعیت‌ها و در نتیجه عمل به جا و به قاعده، حضور به‌هنگام در مسائل و بحران‌ها، شناخت سره از ناسره در غبار فتنه‌ها، تشخیص به موقع فتنه‌ها و فتنه‌گران و دشمنان، شناخت شگردها، اهداف و استراتژی‌های کوتاه و بلندمدت دشمن، هوشیاری به‌هنگام در برابر توطئه‌های دشمن و رصد پیوسته آن، شناخت دوست از دشمن، عدم غفلت از دشمن داخلی، توجه به رخنه و نفوذ دشمن و توجه ویژه به جنگ نرم دشمن اشاره کرد.

سردار سلیمانی بارها و بارها توانست واقعیت دشمنان را در صحنه‌های مختلف داخلی و منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای بشناسد و با هوشیاری بی‌مانند خود، توطئه‌های آنان را خنثی کند.

همچنین فراست، بصیرت و اطاعت از ولایت، در برهه‌های مختلف از جمله حوادث سال 88 سبب شد در آزمون‌های مختلف سر بلند شود.

نظم و انضباط در امور: از جمله دستورهای کلی اسلام، رعایت نظم و احترام به برنامه صحیح است. امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب (علیه السلام)، در وصیت‌نامه خود، امام حسن (علیه السلام) و امام حسین (علیه السلام)، تمام فرزندان اهل بیت (علیهم السلام) و تمام کسانی که این وصیت‌نامه به دست آن‌ها برسد را به تقوای پروردگار و نظم امور و اصلاح در میان خود که مبادا اختلاف و دشمنی رخ نه کند». (نهج البلاغه، نامه 47) توصیه می‌کنند. در این جا حضرت به عنوان یک رهبر جهان اسلام،

همگان را به تنظیم کارها دعوت می‌فرماید تا هر فردی به کار خود بپردازد. این دستور گرچه برای هر فرد سودمند است، لیکن برای کارگزاران یک نظام حکومتی ضروری است. بنابراین از جلوه‌های نظم و انضباط مسئولان نظام اسلامی، انجام به موقع کارهاست، یعنی «کارها را آن چنان تنظیم کند که کار هر روز را در همان روز انجام بدهد و آن را به روز بعد موکول نکند، زیرا برای هر روز کار خاصی است که باید در همان ظرف معین واقع شود و تأخیر کار امروز به فردا و کار فردا به پس فردا موجب تراکم کارها و در نتیجه، نارسایی دستگاه اجرایی و سرانجام مایه نارضایتی مردم خواهد شد». (نهج البلاغه، نامه 53)

شهید سلیمانی بسیار منظم و دقیق بود. حضورش در جلسات به موقع بود. گاهی برای شرکت در جلسه‌ای در تهران، از دمشق به تهران می‌آمد و دوباره پس از شرکت در جلسه به دمشق برمی‌گشت.

شهید سلیمانی که دقیقاً شخصیت فرماندهی‌شان براساس آموزه‌های مکتب نورانی اسلام بود، همواره در سخنرانی‌ها و توصیه‌های خویش به رزمندگان جبهه مقاومت تأکید داشت که مواظب باشند وارد خانه‌های مردم نشوند و یا از وسایل مردم استفاده نکنند، چه برسد به قتل و غارت که اساساً جای خود دارد. در همین زمینه رهبر معظم انقلاب (حفظه الله)، «مراقبت از حدود شرعی» را در همه شرایط حتی در میدان جنگ، از دیگر خصوصیات حاج قاسم برشمردند، چنان که فرمودند: «او فرماندهی جنگاور و مسلط بر عرصه نظامی بود، اما در میدان جنگ نیز حدود شرعی را کاملاً رعایت می‌کرد تا به هیچ کس ظلم و تعدی نشود، آن هم در حالی که خیلی‌ها در عرصه نظامی اهل احتیاط و رعایت حدود شرعی نیستند.» (بیانات مقام معظم رهبری (حفظه الله)، در دیدار مردم قم، 18/10/1398)

سنجیدگی و تدبیر در امور: مشورت در اداره امور و پرهیز از خودرایی، از مؤکدترین کارها در راه و رسم منظومه مدیریتی دین اسلام و نظام اسلامی می‌باشد. (وشاورهم فی الأمر) (سوره آل عمران، آیه 159) و یا (وأمرهم شورى بينهم) (سوره شوری، آیه 38) از مهم‌ترین دستورات قرآن کریم به پیامبر اسلام (صلی الله علیه و آله وسلم) و امیرالمؤمنین (علیه السلام) نیز با وجود برخورداری از مقام عصمت و طهارت و با آنکه از نظر علم و دانش، عقل و خردمندی و تدبیر و سیاست‌مداری در مرتبه‌های قرار داشت که او را از آرا و نظریات دیگران بی‌نیاز می‌ساخت، اما پیوسته مشورت می‌کرد و به کارگزاران خود می‌آموخت که چنین کنند، اما مشورتی موجب راهیابی درست و جلوگیری‌کننده از لغزش و پشیمانی است که با آدابی درست صورت گیرد، چنانکه مدیران و کارگزاران جامعه اسلامی نباید با انسان‌های بخیل، ترسو و حریص مشورت نمایند. «بخیل را در مشورت کردن دخالت نده، که تو را از نیکوکاری باز می‌دارد و از تنگ‌دستی می‌ترساند. ترسو را در مشورت کردن دخالت نده، چرا که در انجام کارها، روحیه تو را سست می‌کند. حریص را در مشورت کردن دخالت نده، که حرص را با ستم‌کاری در نظرت زینت می‌دهد. همانا بخل و ترس و حرص، غرایز گوناگونی هستند که ریشه آنها بدگمانی به خدای بزرگ است» (نهج البلاغه، نامه 53)

تصمیمات شهید سلیمانی سنجیده و حساب شده بود و امور را با تدبیر دنبال می‌کرد. ذهنی پردازش‌گر داشت. خوب می‌شنید، خوب تأمل و تفکر می‌کرد و به جا تصمیم می‌گرفت و آنگاه خوب عمل می‌کرد. رویه و رویکردی حل‌المسائلی در امور مختلف داشت. به اصل بهره‌وری که بر دو پایه کارآمدی و اثربخشی استوار است پایبند بود و از مشورت دیگران بهره می‌جست. به کار جمعی معتقد بود و بدان بها می‌داد. به اتقان در عمل توجه داشت. در

عین وظیفه‌گرا بودن نتیجه‌گرا بود و به محصول و غایت کار می‌اندیشید. رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله)، نیز در تبیین خصایص شهید سلیمانی، «شجاعت» و «تدبیر» را دو ویژگی برجسته ایشان برشمردند و یادآوری کردند: «برخی شجاعت دارند اما تدبیر و عقل لازم را برای به کار بردن شجاعت ندارند و برخی اهل تدبیرند، اما اهل اقدام و عمل نیستند و دل و جگر کار را ندارند».

حاج قاسم از دفاع مقدس تا پایان عمر با شجاعت به دل خطر می‌رفت، اما در عین حال با تدبیر و فکر و منطق عمل می‌کرد و نه تنها در میدان نظامی بلکه در میدان سیاست هم شجاعت و تدبیر توأمان داشت و سخنانش قانع‌کننده، منطقی و تأثیرگذار بود که بنده این واقعیت را بارها به دوستان فعال در عرصه سیاسی گفته‌ام». (بیانات رهبر معظم انقلاب (حفظه‌الله)، در دیدار مردم قم، 18/10/1398)

نبوغ نظامی: شهید سلیمانی مسلط به دانش رزم بود. ایشان برای کسب دانش و مهارت نظامی نه تنها به صورت نظری بلکه به صورت عملی در میدان نبرد حضوری مستمر داشت. ایشان حداقل تجربه حضور مستقیم در سه میدان نبرد را داشت: «میدان نبرد در هشت سال دفاع مقدس، میدان مبارزه با اشراک و نهایتاً میدان مبارزه با تروریست‌های تکفیری داعش در سوریه و عراق با پشتیبانی استخبار جهانی. ایشان در طرح‌ریزی‌های عملیاتی با پشتوانه کوله‌باری از تجربه سال‌های دفاع مقدس، شیوه عمل و تقدم و تأخر دشمن در جنگ را می‌دانست و این باعث می‌شد در جبهه دو نیرو برای یک عملیات در نظر بگیرد: نیرویی برای هجوم و نیرویی برای جلوگیری از عکس‌العمل دشمن. ایشان در سخت‌ترین شرایط حاکم در جبهه نبرد، بهترین و منطقی‌ترین تصمیمات را می‌گرفت. برای نمونه شهر کرکوک عراق، در اثر ویژگی‌های نبوغ ایشان در حوزه نظامی، حتی بدون شلیک یک گلوله آزاد شد. هدف تکفیری و حامیان استکباری‌شان جدایی کرکوک به عنوان یک اقلیم مستقل و خودمختار بود. شهید سلیمانی با تدبیر شجاعانه و نبوغ نظامی خویش به سلیمانیه عراق رفت و توطئه جداسازی کرکوک را بدون شلیک حتی یک گلوله خنثی کرد. هفته‌نامه آمریکایی نیوزویک در نسخه بین‌المللی خود در سوم دسامبر 2014 تصویری از ژنرال قاسم سلیمانی روی جلد خود چاپ کرده و در کنار تصویر او نوشت: «اول با آمریکا می‌جنگید، و الآن داعش را در هم می‌کوبد. او فردی باهوش و عاشق نبرد و زبده این کار است». (جاوید، 1398)

فراملی بودن: از دیگر ویژگی‌های سردار شهید سلیمانی، ویژگی فرامرزی و فراملی بودن ایشان بود. حضور ایشان در محور مقاومت در غزه و لبنان و بعد در سوریه و عراق، تراز فرماندهی ایشان در عرصه منطقه‌ای و بین‌المللی ارتقا داد و از ایشان فرماندهای فرامرزی ساخت. با تلاش‌های مجاهدت‌گونه ایشان بود که پدیده مبارک «مدافعان حرم»، با محوریت و مجاهدت رزمندگان ایرانی در مقابل تروریست‌های تکفیری و حامیان منطقه‌ای و بین‌المللی‌شان شکل گرفت. با حماسه‌ها و رشادت‌های مدافعان حرم، سیطره و چنبره تسلط داعش بر قسمت‌های اعظمی از سوریه و عراق پاک شد و امنیت دوباره به منطقه بازگشت و در حقیقت بازگشت دوباره امنیت به منطقه و عادی شدن زندگی مردم این کشورها مرهون تلاش‌های خستگی‌ناپذیر استراتژیست بزرگ نبرد یعنی شهید سلیمانی است.

دیپلماسی قوی: شهید سلیمانی صرفاً مرد روزهای نبرد نبود، بلکه یک دیپلمات برجسته نیز بود. در برخی مقاطع که ضرورت ایجاب می‌کرد، ایشان در قالب یک دیپلمات و مذاکره‌کننده ظاهر می‌شد. در این میان تسلط شهید سلیمانی به آداب دیپلماسی و فنون مذاکره در کنار جذبه و کاریزمای خاص وی، به ایشان قدرت فوق‌العاده‌ای بخشید بود و این ویژگی سردار مکمل فرماندهی نظامی ایشان بود. شهید سلیمانی بارها در قالب یک دیپلمات حاذق، دیدارهایی با پوتین رئیس‌جمهور روسیه و نیز اردوغان رئیس‌جمهور ترکیه داشته و با انجام رایزنی‌های لازم کارهای لازم را برای تقویت جبهه مقاومت به پیش می‌برد..

فرماندهی عرصه‌های سخت: قبول خطر و برداشتن گام بلند در صحنه نبرد و نیز فرماندهی از نزدیک از ویژگی‌های مدیریتی ایشان در عرصه نبرد بود. اگرچه ایشان یک

استراتژیست جنگ بود، اما نه در شرایط عادی جنگ، بلکه در صحنه‌های پُر خطر نبرد همواره حضور می‌یافت و تدبیر را اعمال می‌کرد. ایشان در یکی از سخنرانی‌های خود ضمن انتقاد از فاصله گرفتن از مردم می‌گوید: «امام خط‌شکن بود. اوّل خود حرکت کرد بعد مردم را فرا خواند، دلیل موفقیت ما در جنگ نیز برگرفته از همین فرهنگ بود، فرماندهان در جنگ جلودار بودند، اگر وزیری در ساختمان بلندبالا و کاخ نشست و دستور صادر کرد، این فرمان تا به نفع ملت اجرا شود نفس مردم را می‌گیرد». (سایت دیار میرزا، 22/11/1396)

سردار سلیمانی نه تنها در جنگ 22 روزه غزه و 33 روزه حزب‌الله لبنان حضور داشت، بلکه از ابتدای شروع جنگ سوریه در سال 2011 حضور مستقیم داشت، یعنی درست زمانی که دولت سوریه تقریباً 80 درصد خاک خود را از دست داد بود. به صورت عملی در خط مقدم نبرد با تکفیری تروریست داعش قرار گرفت و درواقع سرباز میدان در مقابل آنها بود. ایشان در حالی با رئیس‌جمهور سوریه در ژانویه 2012 دیدار و ملاقات داشت که داعش به 700 متری کاخ ریاست جمهوری سوریه رسیده بود و ایشان در همان مقطع فرماندهی جنگ با داعش را پذیرفت.

براساس فرماندهی‌های شهید سلیمانی در جنگ با داعش است که از سال 2019 ورق جنگ برمی‌گردد، به شکلی که 80 درصد خاک سوریه به دست ارتش و نیروهای مقاومت سوریه می‌افتد و حاج قاسم با فرماندهی ویژه خود، قسمت اعظم خاک این کشور را از دست تروریست‌های تکفیری باز پس می‌گیرد.

برای همین نگاه و شخصیت فرماندهی خاص حاج قاسم بود که جبهه مقاومت در منطقه روح و جان تازه‌ای گرفت. یکی از ابعاد فرماندهی ایشان در منطقه، تکیه و تأکید روی بومی‌سازی مقاومت آن هم با سلاح بومی و نیروی بومی بود که البته آن را محقق هم نمود. هم‌چنین نگاه شهید سلیمانی به مقوله امنیت، نگاه فرماندهی بود. در نگاه ایشان، امنیت کشور پیوند وثیقی با امنیت منطقه و کشورهای هم‌جوار دارد. براساس این دیدگاه، اگر ما دفاع از مرزهای مان را فرسنگ‌ها فراتر از مرزهای خودمان نبریم و در سوریه و عراق از عمق استراتژیک کشور دفاع نکنیم، باید در مرزهای کشور با هزینه‌های بسیار بالای مادی و معنوی در خوزستان، کرمانشاه و ایلام و کردستان باید با دشمن بجنگیم.

سرعت عمل و بهنگام بودن: یکی از ویژگی‌های اساسی برای یک فرمانده استراتژیست نظامی سرعت عمل و عمل به‌موقع است، چراکه ممکن است لحظاتی تأخیر در عرصه نبرد، صدمات و لطمات جبران‌ناپذیری وارد کند. نمونه آن را می‌توان در نزدیک شدن داعش و تنگ‌تر شدن حلقه محاصره برخی مسئولان منطقه کردستان عراق و مکالمه آنان با شهید سلیمانی، و شکستن محاصره داعش توسط ایشان یادکرد که یکی از شگفتی‌های تفکر نظامی شهید سلیمانی محسوب می‌شود.

فرماندهی بر قلبها: رفتار شهید سلیمانی با زیرمجموعه و همکاران به‌گونه‌ای بود که افراد از عمق جان و با عشق اوامر ایشان را اطاعت می‌کردند و فرمان می‌پذیرفتند و سختی‌ها را احساس نمی‌کردند. ایشان به‌عنوان یک فرمانده و مجاهد بی‌نظیر با همین روحیه بود که توانست بین نیروهای مقاومت در جبهه‌ای به وسعت افغانستان تا عراق، سوریه، لبنان و یمن، وحدت و هماهنگی ایجاد کند. به خاطر همین شخصیت و فرماندهی خاص و کاریزمای حاج قاسم بود که مجله فارین پالیسی در سال 2019 در دهمین گزارش خود پیرامون یک صد متفکر برتر در عرصه‌های مختلف، ژنرال قاسم سلیمانی را به‌عنوان مهم‌ترین شخص در بین 10 چهره برتر در حوزه‌های امنیتی – دفاعی جهان معرفی می‌کند. تشییع پیکر میلیونی شهید سلیمانی و هم‌زمانش در عراق و شهرهای مختلف کشورمان نمونه‌ای از خلوص و جایگاه محبوب ایشان بر قلب‌های مسلمانان بود.

فرمانده ولایتی

- فردی:** بصیرت و دشمن شناسی، نظم و انضباط در امور، سنجیدگی و تدبیر در امور، فرماندهی عرصه‌های سخت، سرعت عمل و به هنگام بودن، فرماندهی بر قلب‌ها، دیپلماسی قوی، فراموشی بودن، نبوغ نظامی.
- سیاست‌گذاری:** مردم‌داری و مردمی بودن، وفای مستقیم به مردم، گشایش و فاصله گرفتن از آنان، نگاه خارج‌بخشی به سیاست، دلسوزی با مسلمانان و سخت گیری در برابر مستحکوران، توجه و اهمیت به خانواده شهدا، اطلاع.
- اجتماعی:** توسل به اهل بیت (ع)، ساده زیستی، طهارت اقتصادی، و تعلقات آن، عدم توجه به دنیا، شجاعت و روحیه سلحشوری، روحیه شهادت طلبی، شخصیت جفا خوار در مقام مسئول، استقامت.

این ویژگی‌ها، همه حکایت از تهذیب نفس، تعادل روان، تعالی روح، همت بلند شهید بزرگوار حاج قاسم سلیمانی داشت و رمز پیروزی و عاقبت بخیری او شد. او در مکتب خمینی کبیر (قد سره شریف)، تربیت یافت و در معیت و رکاب خامنه‌ای (حفظه‌الله)، خودش را ساخت و اوج گرفت. هنر حاج قاسم سلیمانی این بود که به وحدت، همدلی و یکپارچگی امتش فکر می‌کرد و می‌خواست همه را علیه دشمن مشترک به صحنه بیاورد و سطح مقبولیت مردمی برای نظام را تقویت کند. از آنجا که اسلام دینی جامع و کامل می‌باشد، برای تمام امور برنامه و راه‌حل دارد. این برنامه‌ها صرفاً به حوزه‌ی امور فردی و شخصی منحصر نبوده، بلکه مسائل کلان جامعه از جمله امور سیاسی مردم را نیز در بر می‌گیرد. یکی از برنامه‌های کلان اسلام در حوزه سیاسی، آیین حکومت و کشورداری است. به تبع از پایه‌های مهم نظام سیاسی اسلام در حوزه حکومت و کشورداری، وجود کارگزاران و فرماندهان صالح و مصلح می‌باشد. اما کارگزاران و فرماندهان شایسته و مدنظر نظام سیاسی اسلام، شرایط و ویژگی‌های خاصی دارند که آن‌ها را از سایر نظام‌های سیاسی متمایز می‌نماید.

در روزهای آغازین پیروزی انقلاب اسلامی و شروع دفاع مقدس، جوانی از خطه کویر به خیل عظیم رزمندگان پیوست. این جوان مؤمن، شجاع، و هوشمند و تیزبین در طی چهل سال آن چنان جلوه کرد و خوش درخشید و در مسیر کمال به پیش رفت که سرانجام سکه تأسیس یک مکتب به نام او توسط رهبر حکیم و فرزانه انقلاب اسلامی زده شد.

درواقع، هرگاه انسان از مدار فردیت خود خارج شود و سعه وجودی او آن قدر گسترش یابد که بر نفوس انسان‌ها تأثیری قابل توجه در مسیر کمال بگذارد، او درواقع تبدیل به یک مکتب شده است. چنانکه مقام معظم رهبری (حفظه الله)، در توصیف مکتب حاج قاسم سلیمانی می‌فرماید: «ما به حاج قاسم سلیمانی - شهید عزیز - و به ابومهدی - شهید عزیز - به چشم یک فرد نگاه - نکنیم؛ به آن‌ها به چشم یک مکتب نگاه کنیم. سردار شهید عزیز ما را با چشم یک

مکتب، یک راه، یک مدرسه درس آموز، با این چشم نگاه کنیم آن وقت اهمّیت این قضیه روشن خواهد شد». (بیانات در خطبه‌های نماز جمعه تهران، 27/10/1398)

لذا حاج قاسم برای همه کارگزاران و فرماندهان نه تنها ایران، بلکه جهان اسلام الگو است. الگویی که برگرفته از آموزه‌های ناب اسلامی محمدی (صلی الله علیه و آله وسلم) و تجلی عینی آن یعنی انقلاب اسلامی است. مکتب حاج قاسم نه تنها امروز متعلق به ایران و جبهه مقاومت و منطقه غرب آسیا، بلکه الگویی عینی برای هر انسان آزاده‌ای است که به دنبال تعالی انسان و رهایی‌اش از قیودات دنیوی و استکباری است. این همان شعار جهانی انقلاب اسلامی است که خود زمینه‌ساز قیام قائم اصلی یعنی منجی عالم بشریت خواهد بود. ان شاء الله.

4- منابع

- 1- قرآن کریم
- 2- نهج البلاغه
- 3- جاوید، علی، سیره مدیریتی شهید سلیمانی در آینه قرآن و عترت، روزنامه فرهیختگان، 17/10/1398.
- 4- دلشاد تهرانی، مصطفی، دولت آفتاب، اندیشه سیاسی و سیره حکومتی علی (علیه السلام)، تهران، دریا، 1379.
- 5- واثقی، قاسم، مدیریت اسلامی، قم، زمزم هدایت، 1386.
- 6- موسوی الخمینی (قد سره شریف)، صحیفه نور، مجموعه رهنمودهای حضرت امام خمینی (قد سره شریف)، تهران: طبع و نشر، 1379.
- 8- هفته نامه حریم امام، صاحب امتیاز، آستان مقدس امام خمینی (قد سره شریف)، سال هشتم، شماره 407.
- 9- خبرگزاری تسنیم.

- 10- <http://farsi.Khamenei.ir>
- 11- <http://www.noormags.com>
- 12- <http://www.ensani.ir>
- 13- <http://nasimonline.ir>
- 14- <http://diyarmirza.ir>